

Delavsko-Kmetški List

Izhaja vsak četrtek. — Naročnina: mesečno 6 Din, četrletno 20 Din.
Uredništvo in Upravništvo: V Ljubljani, Aleksandrova cesta št. 9/II.

Leto I

LJUBLJANA, 21. avgusta 1924.

Stev. 1.

Glej podlistek slovitega nemškega proletarskega pesnika in pisatelja Max Barthela v današnji številki!

Pozor!

Delavci in kmetje, omogočite izhajanje svojemu edinemu razrednemu slov. glasilu, ki je glasnik vseh trpečnih in ki je tudi navezan na nje. Zato takoj v začetku poravnajte naročnino Kdor redno plačuje, lahko plača mesečno 6 Din naročnine. Če pa ne plača več mesecev, se pa seveda vsota nabere in list je oškodovan. Delavec izpolnjuje svoje obveznosti napram podjetniku, kmet plačuje redno davke, ker to zahteva zakon. Izpolnjujte točno obveznosti napram svojemu listu, ker je to koristno za delavsko-kmetško stvar. Zbirajte tudi nove naročnike. Prihodnji številki bomo priložili položnice za poravnanje naročnine. Kdor pa lista ne misli naročiti, naj ga vrne!

Za kolporterje bomo izdali posebne plačilne pole, da jim bo olajšano odračunavanje!

Dopisujte v list o dogodkih v svoji tovarni, vasi itd!

Dvignimo svoj „Delavsko-kmetški list“!

Uredništvo in uprava.

Uvodna beseda.

V Jugoslaviji ima se vedno besedo buržuazija in veleposestništvo, to je razreda, ki izkoriščata delovno silo delavca v tovarni in na polju.

Delavstvo nima tiste moči in vpliva, ki bi jo moralo imeti po svoji številčni in moralni moči zlasti v Sloveniji. Delavsko gibanje, ki je zaznamovalo po vojni velike uspehe in napredovanje, je doživelo po l. 1920 težke poraze, ki so za dalj časa oslabili njegovo akcijsko silo. Buržuazija je proglasila nad njim izjemni zakon, ki stavlja vsemu delavskemu razredu nož na grlo. Mesto da bi se proletarijat postavil enotno v bran proti buržuaziji, se je do sedaj posrečilo nekaterim reformističnim brezvestnežem, da so ovirali enotne akcije proletariata in razbijali ter onemogočali enotnost delavskih strokovnih organizacij.

M. Barthel.

Romantika in revolta.

Bili smo še zelo mladi, osemnajst let nam je bilo in delali smo v gornjih delavnih. Tovarna je ležala v dolini nedaleč od mesta in poleg nje, na brdu, je bila hiša za ples in ritem; ob njo je udarjal tovarniški vrišč in šumenje gozdov. Stanovali smo v vasi. Globoko v gozdu na široki ravnini so stanovali plesalci. Mi smo ječali v jarni deli.

V plesno šolo so prihajali mladi ljudje z vsega sveta, iz Anglije, Francije, Japonske in Amerike. Duh tujih dežel jih je obdajal. Deklice so bile lepe in dražestne.

Ko je prišel večer in ko smo ostavili stroje ter šli skozi tovarniška vrata v hladni večer, smo često srečali tuje goste. Prezirljive obraze smo delali. Večer se je temnil. Ritem lepe zlate plesalne mladosti se je pretrgal. Dražestne deklice je zeblo. Sovrašтво je bilo med nami. Sovrašтво med lačnimi in sitimi, med tlačani in zmagovalcem. V tem svetu smo živeli.

Jona je bil strojnik in je prevažal obrezano pohišstvo v mizarško delavnico. Jaz sem bil vozač. Ko smo vozili, smo

Številčno najmočnejši razred je pri nas brezdvomno kmetški razred, katerega razredna zavest pa še od daleč ni tako razvita kakor n. pr. pri hrvatskem kmetu. Večino kmetškega prebivalstva tvori mali kmet, ki ima slične socialne težnje in cilje kot industrijski delavec. Večino kmetov še vedno zadržuje klerikalna SLS, ki je v svojem vodstvu kapitalistična, to je nasprotna interesom delovnega ljudstva mest in vasi. Drugi del kmetov je še vedno zbran pod okriljem samostojne kmetške stranke, ki pa vodi v resnici politiko, ki je škodljiva množici slovenskega kmetškega prebivalstva. Manjši del kmetov je po vojni spoznal edino pravo pot, po kateri mora hoditi, če hoče priti do svoje pravice, do kruha, miru in svobode. Hoditi mora skupaj z onim, ki je ravno tako izkoriščen v današnji družbi, ki ima radi tega tudi iste cilje kot kmet — to je z delavstvom. Dokler se bo pa dal varati po meščanski SLS in bogataški SKS, toliko časa se bo vedno bolj pogrezal v svojem trpljenju. Hrvatska republikanska kmetška stranka pod vodstvom Radiča je spoznala to resnico in napravila prvi velik korak za zvezo delavcev in kmetov proti buržuaziji in veleposestnikom, ki zatirajo delovno ljudstvo v socialnem in nacionalnem oziru.

Naš list bo torej zastopal vedno smernice in kazal pot, ki je edino pravilna za delavstvo in kmeta, da si zboljšata svoj položaj in da uresničita svoje socialne in nacionalne težnje.

Mi se bomo borili torej predvsem za enotnost razrednih strokovnih organizacij in za enotne akcije proletariata za splošne delavske zahteve, izmed katerih je v današnjem položaju prva — dosega politične svobode, ki bo omogočila proletarskemu razredu, da izvaja svoje dnevne gospodarske in druge zahteve in svoj končni cilj.

Mi bomo delali pot zvezi delavcev in kmetov v zavesti, da more eden kot drugi zmagati le tedaj, če bosta korakala roko v roki proti skupnemu sovražniku — kapitalistični in veleposestniški gospodi.

Kot učenci Marxa, ki je bil prvi propovednik znanstvenega socializma in ustanovitelj modernega delavskega boja, bomo pobijali vse reformistične, krščansko socialne in druge malomeščanske iluzije ter zmote, ki ovirajo zatirane in izkoriščane množice na

njihovi zgodovinski poti k osvobojenju vsega človeštva. Proletariatu ne pade nič brez truda v naročje; korak za korakom si mora priboriti vse, največje in najmanjše; po prestanih izkušnjah zaokrene šele njegova pot na zaželeni cilj.

Naš list bo v današnjem zamotanem položaju kazal to pot ter s tem clajšal osvobodilni boj vseh zatiranih in izkoriščanih, delovnega ljudstva mest in vasi.

Uredništvo.

Novi kurz v Jugoslaviji.

27. julija se je izvršila v Jugoslaviji hitra in važna politična izprememba. Padla je Pašič-Pribičevićeva vlada, vlada najbrutalnejše reakcije in fašizma. Padla je vlada, pod katero je zlasti delavstvo v Sloveniji prestalo najhujše trpljenje: 1. junij, uboj Fakina, mučenice Juvana, požig Rudarskega doma v Trbovljah, ogroževanje delavskih življenj, prepoved vseh delavskih shodov, razpust NDSJ, ustavev delovanja strokovnih organizacij, zapečatenje Delavskega doma v Ljubljani, aretacija nad sto delavcev itd.

Na mesto te vlade je prišla vlada strank prejšnjega opozicionalnega bloka, vlada, sestavljena iz srbske liberalne buržuazije, slovenskih klerikalcev in muslimanskih veleposestnikov. To vlado podpirajo v parlamentu zemljoradniki, Nemci in Turki. Radičeva stranka podpira novo vlado v smislu svoje resolucije, ki se glasi: „Hrvatsko narodno zastopništvo vidi v imenovanju vlade opozicionalnega bloka korak bližje sporazumnemu rešenju srbsko-hrvatskega spora in enoglasno sklene, da bo poslanski klub HRSS podpiral to vlado v parlamentu, dokler bo delala v duhu načel, na katerih je bil osnovan opozicionalni blok.“

Prejšnja vlada je bila vlada odkrite šovinistične diktature srbske buržuazije, a sedanja predstavlja sporazum srbske, hrvatske in slovenske buržuazije. Vlada je torej meščanska in ima pred očmi koristi buržuazije SHS, dočim je prejšnja skrbela samo za srbsko buržuazijo na račun ostalih buržuazij. Nova vlada temelji na pacifistično-demokratski iluziji, da bo enotna fronta vseh buržuazij rešila nacionalno, so-

cialno in agrarno vprašanje v okvirju monarhije.

Opozicionalni blok je skušal že maja in aprila meseca dobiti vlado v svoje roke, a tedaj je krona rajši poverila mandat Pašiču in Pribičeviću.

Sedaj pa je dal kralj mandat istemu opozicionalnemu bloku. Zakaj? Glavni vzrok za to je splošna izprememba položaja na Balkanu, a posebej še v Jugoslaviji. Diktatura in teror Cankova v Bolgariji in Pašič-Pribičevića v Jugoslaviji je porinilo kmetške množice še bolj na levo. Dokaz temu je vstop Radičeve stranke v rdečo kmetško internacionalo in vedno ostrejši odpor bolgarskih kmetov in delavcev proti fašistovski Cankovovi vladi. Revolucionarna makedonska organizacija pod vodstvom Todora Aleksandrova je stopila tudi v ostro opozicijo proti Cankovu. Pašič-Pribičevićeva diktatura je vodila nujno v državljansko vojno. V taki situaciji je smatrala krona, da bi se do skrajnosti poostriala razredna in nacionalna nasprotstva, če bi ostala Pašič in Pribičević še dalje na krmilu. In tako se je krona odločila za koalicijsko vlado srbske, hrvatske in slovenske buržuazije.

Nova vlada predstavlja prehod, pavzo, v kateri naj se oddahnejo razburjeni duhovi, ublažijo kolikor toliko nacionalna nasprotstva, da bi se našel iz mirnejšega položaja tudi mirnejši izhod.

Ali se bo ta posebno obnesel? Možnost skupnega vladanja teh treh strank in pa rešitev nacionalnega vprašanja — to sta dve različni stvari. Ta razlika je tem očitnejša, če pomislimo, da je opozicionalni blok prišel na vlado pod pogojem, da pusti militarizem in centralizem nedotaknjen. To svojo kapitulacijo hoče prikriti opozicionalni blok s svojo vladno deklaracijo, s svojim delovnim programom, ki je polovičarski in ki se izogiba vsem najtežjim vprašanjem. Vladna deklaracija ne govori ničesar o reviziji centralistične vidovdanske ustave, o samoodločbi narodov, o odločni rešitvi agrarnega vprašanja, o ukinjenju zakona o zaščiti države. Tako ostane notranja politika nove vlade v glavnem ista s to razliko, da se bo pri izvrševanju svoje politike izogibala odkritega nasilja. Da se otrese zavisnosti od Radičeve stranke, bo skušala vlada podpirati v tej stranki oportunistične elemente in izzvati razkol, do-

reševali svetovno uganko. Sredi vožnje smo obstali med mizarško delavnico in oddelkom za pončno izdelovanje in smo diskutirali, eokler ni pritekel k durim mojster ali predelavec in je preklinjaljoč zahteval voz. Spominjam se dolgega pogovora o lepoti.

„Povej mi“, je prišel Jona, „zakaj sovraži obupanec pogumnega, grd lepega? Ali moreš to razumeti? Naš cilj je vendar lep človek! Jaz bi pa strgal lepemu in veselemu obleko s telesa in ga potegnil k ramu doli, v umazanost, v globino. Ali moreš to razumeti?“

„Lep človek“, sem dejal jaz, „lep človek, še dolgo niso lepi ti, ker nosijo boljše obleke in plešejo, ko mi delamo. Nobene lepote ni, dokler je delo umazano. Mi sovražimo, ker ljubimo lepoto! Mi se moramo vojskovati. Poglej naše sodruge: kaj jim ostane po dolgem življenju truda in dela? Roke polne žuljev, srce polno bridkosti!“

„Vidim sodruge. Še ljubezen je umazana. Vidiš, naš kurjač ima obronek na čelu, rano od strelca svojega ljubosumnega tekmeča, ki je pred dvajsetimi leti streljal nanj. Sedaj je kurjač že dvajset let oženjen in pretepa svojo ženo. Kako more mož tepati svojo ženo! Kaj je moral doživeti! Kako ga je moralo bičati življenje! Mi

vsi še živimo v barbarstvu. Bojim se. Molčal je in vprašal z drugim glasom: „Ali poznaš Loto? Ljubim jo.“

Mojster je potrkal na duri. „Proketo, kje pa je voz!“ Nastavili smo motor in odpeljali pohišstvo. Jona je šel na delo. Karolina? Poznat sem Karlino. Bila je lepa in brez hib, z žarečimi očmi in nad očmi je imela čudovito lepe obrvi, ki so približevale njen obraz azijskim pokrajnam. Kadar je začudeno pogledala, je bila daljnja in tuja, iz Japonske ali Kitajske.

Skozi hrum strojev je prišel spomin na večer, ko sva z Loto obiskala praznovanje svojih sodrugov. Zima je bila in sneg je padal. Vsa drevesa in hiše, tudi revne umazane ceste so bile tople pod mehko belo odejo, veter je lahko pihal. Čudovit je bil ta zimski večer. Skozi plesoč sneg smo duhali prihajajočo pomlad. Svetilke v hišah, laterne so bile prižgane. Gorele so kot mala svetla solnca. Loti si je izprosila prost večer. Vzdihnila je. Mlado telo je zacvetelo.

„Ljubiš tudi ti pomlad“, je pričela, „prve lepe dni, modre in nežne. O, ko pridejo prve cvetlice, potem mlada drevesa in ptiči! Reka se je še zdavno stopila, postala svetle srebro in travniki ozeleneli. Potem postanejo rumeni in lila, končne pa čisto beli od cvetlic. Metuljčki letajo

v solnca. Plešejo gor in dol. Srce se topi in gine. Ničesar več si ne želiš, nobenega drugega koprnena nimaš več, kot stati med cvetlicami, med belimi, rumenimi, lila cvetlicami in trgati šopke, natrgati jih polne roke. In potem hočeš s svojimi rožami v svet, daljnji svet. Najlepše pa je, če se zbira nevihta na nebu, pomladna nevihta. Daljnji bliski padajo modri in žveplenorumeni. Ti si sam v svojem koprnenu. Ptički nič več ne pojó, ali večer je en sam slavospev. Potem pridejo zvezde. In ti greš dalje, vedno dalje s svojimi cvetlicami, vso noč, do konca sveta. Enkrat moraš slišati tudi šumenje morja. In potem bi moral človek spati in se nič več prebuditi, spati, spati do kraja“. Umolknila je. To je bila Karlina.

Bil je večer in z Jonom sem šel domov v našo vas. V črnih brezah je gorelo še poslednje solnce. Trava je bila že zelena, tudi prvi ptički so bili že tu. Na malih ozkih gričih so stale breze, gola srebrna debela s tankimi vršički, v čudovitopolni jasnosti proti večernemu nebu.

Jona je šel turobno poleg mene. „Ali se ljubiš?“ sem pričel, „ali se zelo ljubiš?“ in v isti sapi sem že obžaloval neumno vprašanje.

„Ljubiti, to ni nobena beseda“, je klical Jona, „zgoreti bi bilo treba, zginit

čim skuša doseči sporazum z Jovano-
vičevim krilom v radikalni stranki. Če
bi se ji posrečilo to, bi se sestavila
prava koncentracijska vlada buržuazije
vseh narodnosti Jugoslavije.

Zunanja politika nove vlade je na-
daljevanje stare politike. Vladna de-
klaracija ne govori nič jasnega o upo-
stavi odnošajev s sovjetsko Rusijo.
Edina razlika v zunanji politiki bi bilo
razmerje do Bolgarije. Nova vlada ne
bo več podpirala fašistovsko Canko-
vovo vlado.

Nova vlada pomenja brezdvomno
korak naprej in malo znosnejše raz-
mere, kot so bile pod Pašič-Pribiče-
vičevim režimom. Politika nove vlade
bo razblinila zadnje iluzije delavcev in
kmetov v poedine stranke dosedanjega
opozicionalnega bloka. Delavci in
kmetje bodo dobili večjo samozavest,
bodo zapuščali te meščanske stranke
in se zbirali okrog svojih pravih raz-
rednih organizacij. Buržuazija se je
zaenkrat sporazumela, in pod njeno
vlado bodo spoznali na drugi strani
delavci in kmetje, da bodo dosegli
svoje pravice ne od meščanskih strank,
ampak če se bodo združili v delavsko-
kmetški slogi in združeno nastopili
proti buržuaziji.

Dosedanje vlade v Jugoslaviji.

Sedaj, ko imamo zopet novo vlado, je
dobro, da pogledamo, katere vlade so bile
že pred njo.

15. decembra 1918 se je razglasilo,
da bo Pašič sestavil prvo SHS vlado.
Ali 19. decembra 1918 je sestavil vlado
radikal Protič iz več strank. Iz Slovenije
sta sedela v tej prvi vladi demokrat Kramer
in klerikalci dr. Korošec. Ta vlada
je trajala 8 mesecev.

17. avgusta 1919 se je sestavila nova
demokratsko-socialistična vlada z ministr-
skim predsednikom Davidovičem. Iz Slo-
venije sta sedela v tej vladi Kramer in
Tone Kristan.

18. oktobra 1919 se je ta vlada malo
izpremenila v osehah in je trajala štiri
mesece.

Četrto vlado je zopet sestavil Protič.
V vladi so bili radikali, klerikalci, Hrv.
narodni klub in Ribarčeva grupa. Iz Slo-
venije so bili v tej vladi klerikalci Korošec,
Gostilničar in Jankovič. Tedaj so dali
streljati lačne železničarje na Zaloški cesti.

17. maja 1920 je sestavil novo vlado
radikal Vesnič. V vladi so bili tudi de-
mokrati, klerikalci in Hrv. narodni
klub. Tej vladi je sledila kriza, ki je
trajala dva meseca in 13 dni.

V novem letu 1921 je sestavil šesto
vlado Pašič skupaj z demokrati. Iz Slo-
venije sta bila v vladi demokrat Kukovec
in samostojnež Pucelj. Ta vlada je
postavila izven zakona komunistično stranko
in spravila ob odsotnosti Radičevcev pod
streho centralistično vidovdanske ustavo.

V novembru nova kriza. 24. decembra
je Pašič zopet sestavil radikalno-demo-
kratsko vlado. V vladi so bili tudi musli-

mani. Iz Slovenije sta bila v vladi Žerjav
in Pucelj.

16. decembra 1922 se je sestavila
osma — Pašičeva radikalna volilna vlada.
Po izvršenih volitvah se je Pašič pogajal
z Radičevci. Ta pogajanja niso uspela.
Nato je sklenil Pašič sporazum s kleri-
kalci (Markov protokol), ki so lojalno
podpirali novo sestavljeno vlado radikalov,
ki se je sestavila 2. maja 1923.

Ta vlada je trajala do februarja 1924,
ko so se klerikalci izneverili Markovemu
protokolu. V marcu 1924 se začne snovati
takozvani blok (Davidovič — Korošec —
Spaho — Radič). V trenutku, ko pridejo
Radičevci v parlament, se je razcepila de-
mokratska stranka, iz katere je izstopilo
15 poslancev s Pribičevičem na čelu. Ti
so ustanovili takozvani „samostojni demo-
kratski klub“, ki je stopil 28. marca 1924
v Pašič-Pribičevičevo vlado, ki je podpirala
fašizem, povzročila 1. junjske dogodke v
Trbovljah, izdala tretjo Obznanje proti
NDSJ in neodv. strok. org. ter pripravljala
tudi razpust Radičeve stranke. Ali medtem
je kralj poveril sestavo nove vlade Da-
vidoviču, ki je

27. julija sestavil enajsto SHS vlado
iz svojih demokratov, klerikalcev in
muslimanskih veleposestnikov.

Kot se vidi, so bile današnje vladne
stranke že večkrat na vladi in tedaj so
pokazale, da jim gre za korist buržuazije
SHS, ne pa delovnega ljudstva. Zato ne
sme imeti del. razred nobenih iluzij v to
enajsto meščansko vlado, temveč mora
zauzeti le v svojo moč.

**Širite „Delavsko-kmetški list“!
Zahtevajte ga po vseh lokalih!**

Amnestijo!

*V jugoslovanskih ječah je ve-
liko število političnih obsojencev.
To so nedolžne žrtve buržuazne
reakcije.*

*V zaporih je mnogo kmetov in
njihovih sinov, ki so odločno za-
htevali rešitev agrarne reforme in
mir, razorožitev.*

*Edina krivica vseh teh ljudi je,
da so se borili za svobodo in
pravo.*

*Polno delavcev je brez zako-
nite podlage v preiskovalnem za-
poru.*

*V tej državi je polno železni-
čarjev, rudarjev, državnih usluž-
bencev, ki so bili odpuščeni, ker
so se borili proti korupciji in za
kruh ter pravico.*

*V naši državi je bilo že več
amnestij ali samo za tatove in
zločine. Herriot, za katerega se
navdušujejo današnje vlade, je iz-
dal splošno amnestijo v Franciji
za politične krivce. Še celo v Can-
kovovi Bolgariji je bila neka po-*

*litična amnestija. Jugoslavija je
edina država, v kateri še ni bilo
amnestije za politične krivce in
osumljence.*

*Ljudstvo zahteva, da se nje-
gove sinove puste na svobodo!*

*Ljudstvo zahteva zadoščenje in
kaznovanje pravih krivcev!*

*Odprite vrata ječ in pustite na
svobodo žrtve nasilnih režimov!*

*Dajte kruha preganjanim ru-
darjem, železničarjem in name-
ščencem!*

Proti zakonu o zaščiti države!

Vlada bivšega opozicionalnega
bloka pravi, da je vlada zakonitosti
in politične demokracije. Ali izgleda,
da so ministrski stolčki v tej državi
tako čarobni, da se najvažnejše ob-
ljube ni parole pozabi... Zlasti kle-
rikalci so zadnje čase vpili proti za-
konu o zaščiti države. Sedaj piše sicer
„Slovenec“, da so oni za demokra-
cijo in zakonitost, ali noče nič slišati
o odstranitvi največje protizakonitosti
— to je omenjenega „zakona“. Kle-
rikalci so že nekdanj v parlamentu sta-
vili svoj predlog za razveljavljenje go-
tovih paragrafov v omenjenem zakonu.

In vse to so sedaj pozabili!...
Delavstvo to niti malo ne preseneča,
delavstvo ve, da HRSS ne bo trpela
tega zakona, da so proti temu zakonu
ljudske množice, ki zahtevajo enoglasno
povsod: *pravico in ukinitve zakona o
zaščiti države!*

Radičeva HRSS vstopila v kmetško internacionalo.

Po daljšem potovanju v inozem-
stvu in Rusiji je Radič 27. junija ofi-
cielno proglasil vstop Hrvatske repu-
blikanske seljačke stranke (HRSS) v
rdečo kmetško internacionalo. „Svo-
bodni Dom“, glavno glasilo HRSS, je
povodoma tega objavilo pismo Radiča
kmetški internacionali. To pismo je
naslovljeno na tajnika internacionale
Smirnova; pismo se glasi:

„Dragi sodrug! Kot predsednik
Hrvatske republikanske seljačke stranke
in Hrvatske narodnega zastopništva
vam javljam, da HRSS vstopa v kmet-
ško internacionalo, to je v mednarodno
zvezo vseh organiziranih kmetov.

Samo po sebi se razume, da HRSS
ostane še nadalje pri svojem programu
in taktiki, to tem bolj, ker se oboje
strinja z glavnim ciljem kmetške inter-
nacionale, da delavci in kmetje z dru-
ženimi silami predvsem napravijo za
vedno konec osvojevalnim vojniam in
roko v roki, v čvrstih vrstah, v enem
in istem duhu socialne pravičnosti
stopnjema prevzamejo v vseh deželah
oblast v svoje roke, da se zboljša
življenje delovnega ljudstva in da se

Po strogem zaporu sem prišel z Jonom
v eno celico. Zopet je nastopila pomlad.
Skozi omrežena okna sva gledala njen duh
Rože in drevesa so bujno cvetela.

Iz zapora sva gledala obraz, svetel in
dišeč, ozek, ljubek obraz z žarečimi očmi
in čudovito lepimi obrami, Lotin obraz.
Nikdo ni govoril o njem, ali ona je stala
pred nama v sladki jasnosti. Ali je sedaj
med rožami? O, čudovito mora biti to!
Rože, same rože! Biti svoboden in neo-
bremenjen. Ona lahko gre, kamor hoče,
ker nimaš mrež in paznikov. Enkrat pa
bo vstala nevihta na nebu z modrimi in
žveplenorumenimi bliski in morje bo grmelo.

Ali midva sva sedela v zaporu radi
upora in rušenja miru. Oni so zrušili naš
mir, vzeli nam naše cvetoče življenje in
nas obtožili! Prokletu, ni se šlo za tega
ali onega človeka, ne za kos kruha več
ali za malo oblasti, šlo je za vso oblast,
tudi za rože in svetlozelene gozdove, za
pojoče ptičke in modre ter žveplenorumene
bliske zvečer.

Da, mi smo imeli proletarsko gardo,
da, hudiča, da. In vedela sva, da bomo
vedno znova in znova vstali, da bomo pro-
drli iz teme, dokler ne bo pripadala vsa
cvetoča brezmejna sijajnost zemlje tebi in
meni, Loti in vsem ljudem; vedno znova
bomo prihajali, bomo šli pripravljenci na
pohod v sijaj in vonj zemlje.

iznova postavi kmetška in delavska
država.

Poleg tega moram naglasiti, da so
posebne socialne razmere v Hrvatski
in vsej Jugoslaviji dovele do tega,
da so organizirani kmetje v Hrvatski
prvi politični faktor.

Naglasiti mi je še, da je Hrvatska
kmetška stranka od svoje ustanovitve
dalje popolnoma priznavala vse de-
lavske zahteve in delavsko pravico,
da se socializirajo sredstva industrijske
proizvode tako, da oživotvorjenje
kmetške republike pomeni istočasno
oživotvorjenje delavske republike, ki
bo izpolnila vse delavske težnje.

To dela HRSS v najglobokejšem
prepričanju, da je zlasti za male na-
rode, kot je to hrvatski narod, to naj-
ugodnejšo pot za izgradnjo države in
najuspešnejši boj za oblast vsega de-
lovnega ljudstva.

Končno se samo po sebi razume,
da republikanska Hrvatska, ki jo u-
stvarja HRSS, hoče še nadalje ostati
v Jugoslaviji, da jo pretvori v federati-
vno kmetško-delavsko republiko in
da taka Jugoslavija stori vse za ja-
dransko-podonavsko federacijo vseh
kmetških narodov od čeških gor do
Jadranskega morja...“

Nato poudarja, da more biti iz
Jugoslavije v kmetški internacionali
samo HRSS in nobena druga stranka.
Dalje pravi pismo:

„Potrebno je torej, da HRSS fak-
tično popolnoma sodeluje v kmetški
internacionali. Če se to vprašanje reši
po faktni zavesti jugoslovanskih na-
rodov, a zlasti v skladu z zavestjo in
organizacijo hrvatskega naroda, bom
dogovorno s predsedstvom HRSS ime-
noval stalnega predstavnika HRSS v
kmetški internacionali v Moskvi, na-
ravno na stroške HRSS.

Ker se moje bivanje v Moskvi bliža
svojemu koncu in bom ostal tu še
nekaj dni, bi bilo želeli, da uredimo
to stvar v najkrajšem času na seji
predsedstva kmetške internacionale.

V Moskvi, 27. junija 1924.

Z bratskim kmet. pozdravom
Stjepan Radič.“

To je važen zgodovinski korak za
pospešenje boja delavcev in kmetov
Jugoslavije za svojo stvar. Zato je
vladno časopisje ob tej priliki silno
napadalo Radičevo stranko in zahte-
valo njen razpust. „Samostojni kmet-
je“ in klerikalci pa večinoma molče,
da ne bi o tem zvedele njihove kmet-
ske množice in jim obrnile hrbet. Ali
niti prvo, niti drugo meščansko krilo
ne bo doseglo svojega namena. Tu je
ustvarjena podlaga za složno, spora-
zumno gibanje delavcev in kmetov
vseh narodnosti Jugoslavije. Doslej so
se dali pri nas kmetje hujskati proti
delavstvu in delavstvo ni iskalo dovolj
stikov s kmeti. Zato se je godilo enim
kot drugim slabo. V bodoče bomo
delavci pokazali vse razumevanje za
kmetške težnje in že danes zavedni
kmetje bodo delali na vasi za skupno
fronto vseh delavcev v tovarnah in
kmetov na poljih. In v tem znamenju
bo zmagalo delovno ljudstvo.

Delavec!

Ko prečitaš list, ga ne strgaj, ampak
ga daj dalje svojim tovarišem v
tovarni!

Kmet!

Ko prečitaš list, ga daj svojemu
sosedu! Tako boš širil svojo idejo,
pridobival nove somišljenike in na-
ročnike!

Čudna zveza!

V Mariboru so se združili za ob-
činske volitve klerikalci, demokrati,
samostojneži, radikali in narodni so-
cialisti ter sestavili eno samo listo
„narodnega bloka“!

Doslej je bil Maribor v delavskih
rokah!

Zavedni delavci so se obrnili na
soc. stranko Jugoslavije, da se sestavi
enotna delavska lista proti združenju
buržuaziji. Jasnega odgovora še ved-
no ni.

*Mariborsko delavstvo, delavski Ma-
ribor je v nevarnosti! Združite se!*

Poglejte tudi to, da se klerikalci
zvežejo tudi z Orjunaši, kadar gre za
to, da dobi občino v roke ali me-
ščanstvo ali delavstvo!

in zopet oživeti, umreti in zopet vstati!
Mnogo sem čital jaz in razmišljal o tem,
kako so v starih zgodbah kralji radi same
ljubezni izgubljali škrlat in modrijani svojo
čas. Nikdar nisem razumel, da more dati
en mož vse radi enega poljuba. Ali se
ljubita? Hotel bi biti vedno z Loto, vedno,
vešč, kot v starih zgodbah. Hotel bi biti
njen prijatelj, njen služabnik, njen mož,
njen vdan suženj, njen gospod. Prepotovala
bi svet, južno morje ali Afriko. Če bi
hotela na Kitajsko, dobro, podamo se na
pot. Ako bi hotela videti Indijo? Indija
je tako lepa, gremo v Bombay ali Kalkuto.
Čital sem o nekem plemenu, o ne-em
zamorskem plemenu v Afriki, kjer še vla-
dajo žene. Če hoče Lota, lepo, gremo v
Afriko k temu plemenu. Vidiš, vse to bi
mogli, ali mi smo priklenjeni na tovarne,
revščino in mladost izginja. Znoret je!
„Saj se borimo, da bi bilo drugače
in boljše“, sem dejal, samo da nekaj
rečem, „mislil na naš cilj, ki je lep človek“.

„Lepi človek, lep človek, da, in dotlej
svo vsi prokleli. Lepota, ti norec, lepota
je hčerka svobode in ljubezni“.

Molčala sva, bila sva turobna in no-
benega izhoda niava vedela.

Ob nedeljah smo blodili po pokrajini.
Ko me je povabil Jona na skupen izlet
z Loto, sem vedel, da njegova ljubezen

umira. Pomlad je cvetela, ali ljubljena
sta se mučila.

„Čakaj samo, čakaj samo, Loti“, je
dejal Jona, „šla bova na južno morje.
Tam je vse boljše in lepše“.

Ponosna poteza se je zarisala v njenem
obrazu. „Kaj hočem na južnem morju?
Rajši grem na Kitajsko“.

„Kitajska?“, se je bolešno zasmeljal
mučenik, „Kitajska je čudovita!“ Kitajske
kokoši so bolj pisane kot vse papige!
Ponoči so najčudovitejše zvezde in na
gomilah kriče opice. Najčudovitejši pa so
kitajski bogovi! Na Kitajskem so bogovi
s sto rokami in smejoči se bogovi. Ali
si moreš predstavljati smejoče se bogove?“

Loti je prikimala. A potem je hotela
v Ameriko, nato v Afriko k zamorskemu
plemenu, pri katerem vladajo še ženske.
„Nočem vedno služiti in biti odvisna“, je
dejala, „hočem v svet, v svobodo“.

Ali na koncu naše poti so stale tovarne
in nobene svobode ni bilo, nobenih smeh-
ljajočih se bogov...“

Nismo se dali potepati in smo šli v
svet. Vojna nas je vrgla na bojne poljane.
Jona je bil na vzhodu, jaz na zapadu,
ali ko se je pričela revolucija, sva se
srečala v neki tiskarni, ki smo jo zasedli.
Oblegali so nas in morali smo se udati.
Prej pa je bil upor v mestu. Pozneje so
nas zaprli.

Balkanska reakcija.

Proti koncu Pašič-Pribičevićevega režima in tudi še sedaj spravljajo agenti srbskega šovinizma v svet senzacionalne vesti o „komunistični nevarnosti na Balkanu“. Vse te vesti se je začelo pisati in fabricirati v času, ko je bivša vlada začela sklepati sporazum s krvavo Cankovovo vlado. Da je mogel priti Cankov na vlado, je dal pobiti nad 10.000 delavcev in kme-

tov. In tej zverinski fašistovski vladi gori sedaj pod nogami požar ljudskega srda, vstajenja bolgarskih kmetov in delavcev. Peščica nasilnikov ve, da bo slabotna napram ljudski burji in zato išče pomoči izven bolgarske smeje. (Če išče delovno ljudstvo zavezništvo pri inozemskih bratih, se ga obtožuje veleizdaje.)

Pašič-Pribičevićeva vlada je sklepala sporazum tudi z rumunsko reakcijo, ki je proglasila obsedno stanje, da podaljša dni svojega vladanja. Ta zveza naj bi se prikrla s senzacional-

nimi vestmi po časopisju, ki je zato plačano.

Mislimo, da se nova vlada, ki pravi o sebi, da je vlada demokracije, ne bo dala zavesti v mreže rumunske in bolgarske reakcije. Delovno ljudstvo mora preprečiti vsak tak sporazum. Treba je pustiti, da si bolgarski kmetje in delavci sami uredijo doma tako vlado, ki bo delala v njihovem interesu in ki bo stopila ostro na prste reakciji na Balkanu sploh.

Živela zveza delavcev in kmetov vseh narodnosti!

CRSOJ opozarja vse svoje organizacije, da najbolj živo nadaljujejo prekinjeno delo in da ga takoj obvestijo, če bi policijski organi kje to delo ovirali.

Vse organizacije naj v najkrajšem času pošljejo podrobna poročila o izvršenju zadnjega nasilja in o stanju organizacije.

Centralni Radnički
Sindikalni Odbor Jugoslavije.

Za rudarje.

Vse rudarje se opozarja, da ne nasedajo raznim agentom od „Slov. Doma“ in drugod in njihovi agitaciji za ustanovitev „politično popolnoma nevtralne“ rudarske organizacije. Kajti za to „popolno politično neotranostjo“ se skriva radikalna stranka in Trboveljska družba.

„Zveza Rudarskih Delavcev“ mora biti vsak čas otvorena in njeno delovanje dovoljeno. Ostanite zvesti svoji strokovni organizaciji, katere se bomo oklenili vsi rudarji, da si zboljšamo današnji res obupni in neznosni položaj.

Vrhu tega opozarjamo vse, da se ne selijo lahkomišlino v Francijo, kjer pripravljajo podjetniki napad na delavstvo in osemurnik in iščejo inozemske delavce predvsem zato, da bi ti tvorili takozvano „žolto delovno silo“, ki bi pripomogla k zmagi podjetnikov nad francoskim rudarskim proletariatom. Zlasti naj se ne seli nihče brez denarja pod pogojem, da bo to „odslužil“ v Franciji.

Trboveljska družba dela sicer še vedno umetno krizo in hoče izstradati in decimirati delavstvo, ali to ne bo šlo tako dolgo naprej. Ne bomo večno prinašali takih krivic in šikan od tega inozemsko-orjunaškega podjetja!

Za kovinarje.

Vsem podružnicam „Saveza delavcev kovinske industrije in obrti Jugoslavije“!

Nezaplenjeni beograjski „Organizovani Radnik“ prinaša sledeč poziv centralnega odbora gornje strokovne organizacije:

„Kot vse druge organizacije v sestavi CRSOJ, so policijske oblasti zaprle tudi naš savez dne 12. julija t. l.

31. julija je bil savez zopet odprt in delo dovoljeno savezu kot takemu in vsem njegovim podružnicam v vsej državi.

Pozivlja se vse podružnice v državi, katerim je policija zabranila delo in vzela arhiv, da ga takoj zahtevajo nazaj in da nadaljujejo z delom. Tam, kjer bi oblasti ovirale delo ali ne bi hotele takoj vrniti imovino, naj odbori podružnic o tem takoj obvestijo centralni odbor in naj točno naznačijo, kdo jim ovira delo in zakaj.

Naslov saveza je še nadalje: Beograd, Sarajevska ulica 67.“

Odpuščenje delavcev na Jesenicah.

Kranjska industrijska družba, ki je organizirana v enem srednjeevropskem kartelu s sedežem na Dunaju, je sklenila, da začne odpuščati delavce.

Iz te nesreče pa je hotel Jeram s svojo zvezo kovati socialpatriotski kapital in v to svrhu je sklical za petek dne 8. avgusta „skupen“ shod kovinarjev. V resnici pa to ni bil skupen shod, ampak je bil to Jeramov shod. Kajti Jeram ni dal besede onim kovinarjem, ki so bili v večini na shodu. Vrhu tega je sestavil tak dnevni red za shod, da se jasno vidi, da mu je bilo pred vsem za to, da agitira zase, ne pa da se nekaj ukrene proti grozečemu odpuščenju delavcev.

Za dnevni red shoda je namreč določil točke po sledečem redu:

1. Čitanje pravilnika o zaposlovanju inozemcev.

2. Čitanje in pojasnilo k pravilom „Saveza metalnih radnika“.

3. Pregled položaja v tovarni.

Torej čitanje nekih pravilnikov stavi Jeram za prve točke enega „skupnega“ kovinarskega shoda in položaj delavstva se pa v takem stanju opravi na zadnje!

Strokovni vestnik.

Napad reakcije na neodvisne strok. organizacije.

Sedanji notranji minister je donesel odlok, da se neodvisnim strokovnim organizacijam ponovno dovoljuje delovanje. Tako je po nezakonitem maltretiranju in mrcvarstvu neodvisnih strokovnih organizacij popravil nezaslišano nasilje prejšnje vlade. Ali s ponovnim dovoljenjem delovanja ni dano neodvisnim strokovnim organizacijam nobeno zadoščenje za nezakonita preganjanja, povzročena škoda in aretacije članov neodvisnih strokovnih organizacij. To zadoščenje se more dati le na ta način, ako sedanja vlada ukrene vse potrebne korake za to, da se kaznujejo vsi oni, ki so poteptali zakonske in ustavne pravice strokovnih organizacij. Delavstvo zahteva to z vso pravico od vlade, ki je ob svojem nastopu izjavila, da bo veljalo načelo spoštovanja zakonitosti za vse državljane brez razlike.

Čeprav je zgodovina nasilnega napada Pašič-Pribičevićeve vlade na strokovne organizacije v glavnem znana vsem, jo vendar hočemo v glavnih obrisih očrtati, da bi imeli tudi pismene dokumente o izvršenem nasilju in da bi na podlagi tega dalje delali.

Vlada je osumila CRSOJ, da je v zvezi z neodvisno delavsko stranko. Ali vlada ni imela za to nobenega konkretnega materiala. Na podlagi tega svojega neutemeljenega sumničenja je podvzela protustavne korake proti strokovnim organizacijam.

Po naredbi vlade je izvršila beograjska policija preiskavo v prostorih CRSOJ 8. julija in ob tej priliki je zaplenila dve strokovni brošuri. 12. julija je izvršila drugo preiskavo brez tozadnega pismenega odloka. Pismeni odlok je dostavila šele drugi dan po izvršeni preiskavi. Največ je policija vzela s seboj, drugo je zapečatila. Isti dan je zaprla tudi neke strokovne organizacije, ki niso v sestavi CRSOJ. Podobno je postopala policija po vseh drugih krajih. V Ljubljani je razen tega zapečatila tudi zadrugo Delavski dom in odnesla njene knjige ter zaprla več sodrugov. V Jesenicah in na Dobravi so zaprli osem članov kovinarske organizacije. Žendarmija je motivirala aretacijo s tem, da je dotičnik, h kateremu je prišla vršiti preiskavo, „gledal nemirno“. In radi „nemirnega“ gledanja in radi ničesar drugega so bili ti kovinarski delavci in ena delavka v zaporu skoro cel mesec. V Trbovljah se je vzelo in zapečatilo še ono, kar niso požgali Orjunaši. Naknadno se je dostavilo organizacijam odlok o ustavitvi delovanja, ne da bi se navedlo za to konkretne dokaze. Zaprlo se je tudi nekatere Svetkove podružnice. Sploh je bil in je navel reakcije v Sloveniji najhujši izmed vseh pokrajin v Jugoslaviji.

Čeprav ni bil izdan od osrednje vlade noben odlok o ustavitvi strokovnih listih, se je tem prepovedalo nadaljnje izhajanje razen zagrebškemu. Belgrajski „Org. Radnik“ ni bil prepovedan niti po policiji. Ampak policija je izdala odlok vsem tiskarnam, da ga ne tiskajo. Iziti je mogel šele po 14 dneh.

Ko so delegati CRSOJ šli 15. julija k tedanjemu notranjemu ministru Srškiču, da protestirajo proti vsemu temu in da zahtevajo takojšnjo odpravo vseh strokovnih organizacij, jim je Srškič odgovoril: „Vlada nima namena, da one-

mogoči delovanje delavskim strokovnim organizacijam, ali ona je dobila poročila, da se dela v teh organizacijah za prevrat in radi tega so se izvršile preiskave.“ Minister je torej rekel, da vlada nima namena onemogočiti delovanje v momentu, ko je bilo delovanje stvarno onemogočeno po njegovem lastnem odloku. Na to je izjavil minister, da bo ukazal vsem policijskim oblastem, da v teku 48 ur pregledajo vse konfiscirano in da če ne najdejo nič „sumljivega“, da se jim takoj dovoli delovanje. V prisotnosti delegatov je celo stiliziral tozadevni odlok.

Ne vemo, ali je minister izdal ta odlok ali ne; resnica je to, da so ostale strokovne organizacije še nadalje zaprte.

CRSOJ je stalno interveniral. Na njegovo intervencijo 30. julija je novi notranji minister Petrovič izdal drugi dan naredbo, da se dovoli vsem neodvisnim strokovnim organizacijam svobodno delovanje. To se je v drugih pokrajinah tudi izvršilo, samo v Sloveniji ne, kljub stalnim intervencijam in kljub shodu, ki bi to zahteval. Ta shod, sklican za 31. julija v Ljubljani, je bil prepovedan. Odlok o zopetnem dovoljenju delovanja strokovnih organizacij in da se jim vrne vse zaplenjeno, je izdala tudi beograjska policija 31. julija.

Delavstvo bo moralo storiti vse, da doseže svobodno delovanje vseh strokovnih organizacij v vseh krajih. In delavstvo se bo moralo oprijeti z večjo ljubeznijo in požrtvovalnostjo strokovnih organizacij kot doslej, in delati za upostavo enotnih organizacij, ki bodo mogle uspešno braniti gospodarske zahteve in pravice delavstva.

Zbirajte za tiskovni sklad lista!

Enotnost strokovnih organizacij.

Že dolgo časa je na dnevnem redu po vseh deželah vprašanje enotnosti strokovnih organizacij.

Mnogo porazov, ki jih je doživelo delavstvo ravno radi razcepljenosti strok. organizacij v poedinah deželah in v mednarodnem obsegu, je to vprašanje še bolj pospešilo ali žal še ne rešilo.

Razvoj razrednega boja delavstva zahteva, da vsi zavedni delavci napno vse sile za upostavitve enotnih strokovnih organizacij na razredni podlagi.

Če bo hotel delavski razred končno zlomiti gospodarsko ofenzivo kapitala in fašistovsko reakcijo, bo moral predvsem upostaviti enotne strokovne organizacije.

Doslej so ovirali ustvaritev tega cilja reformistični voditelji v vseh deželah. Tako so oni iz mnogo strokovnih organizacij izključili člane, ki niso hoteli slepo poslušati reformističnih nauk. Drugod so povzročili enostavno razkol prej enotne strokovne organizacije. Najboljšo lekcijo za tako početje so dobili reformisti v Franciji. S svojim početjem so povzročili najprej to, da se je vsa železničarska organizacija obrnila proti njim. Nato so postali v celem strokovnem gibanju manjšina. Vzrok cepljenja strok. organizacij po reformističnih voditeljih ni samo osebnega značaja, v boju za korita, kot to eni razlagajo, temveč je v prvi vrsti kriv reformistični program, ki mu je ljubše soglasje z delodajalci kot pa bojovna skupnost vsega delavstva.

Kako upostaviti enotnost?

Ne samo pri nas, ampak v vseh deželah, kjer je razcep na strokovnem polju, se vidi splošno razpoloženje za zopetno upostavo enotnih strok. organizacij. Med pripadniki enotnosti pa je ena struja, ki zastopa popolnoma napačno stališče, da se naj upostavi enotnost na ta način, da se vrne delavstvo brez nadaljnega v stare reformistične organizacije. Tak način bi samo povzročil nove razcepe.

Vsak zaveden proletarec je za enotnost predvsem zato, da bi se moglo izvršiti enotne akcije za zboljšanje delavskega položaja.

Zato se mora upostaviti enotnost na ta način, da se prej določi tak program in taktika, ki bo res odgovarjala današnjemu položaju in vodila delavstvo ne v nove poraze, ampak k uspehom. Vsi zavedni delavci so za enotnost. Zato mora veljati v strokovnem gibanju svoboda izražanja mišljenja, ne sme pa v njih vladati diktatura. To ne ruši discipline, ker manjšina ima vedno izvajati sklepe večine od prvega kongresa. To je podlaga za zdravo enotnost strokovnih organizacij.

Enotnosti se ne da upostaviti samo v poedinih strokah ali deželah. Treba je izvesti, oziroma ustvariti predpogoje za popolno enotnost vseh strokovnih organizacij v nacionalnem in internacionalnem obsegu. Če se n. pr. samo železničarji ujedinijo, ali če se doseže enotnost samo v Sloveniji ali Jugoslaviji, to ne pomeni nobenega trajnega uspeha delavstva proti kapitalu.

Pri vprašanju enotnosti pridemo torej nujno do problema, da se ustvari enotna strokovna internacionala. Danes je razcepljen proletarijat na amsterdamsko in moskovsko rdečo strokovno internacionalo.

Vse strok. organizacije bi morale delati na tem, da se čim prej skliče internacionalni kongres ujedinenja strokovnih organizacij; na tem kongresu bi morale biti proporcionalno zastopane organizacije, ki pripadajo tej ali oni internacionali.

Visok cilj je to, ali dosegli ga bomo, če bomo vztrajno delali zanj med množicami, v tovarnah, v obratih. Kdor se doslej še ni spametoval, kdor je še danes proti temu, da se na zdrav način upostavi popolno enotnost strokovnih delavskih organizacij proti že enotnim organizacijam delodajalcev, ta dela vedoma in namenoma proti delavskim interesom. In take ljudi bo delavstvo odstranilo iz svojih vrst.

Najvažnejša parola današnjega časa je: **Enotnost strokovnih organizacij!**
Delajmo vsi za njeno uresničenje!

Vsem organizacijam CRSOJ!

Nezaplenjeni „Organizovani Radnik“ v Beogradu prinaša sledeči poziv:

„Brutalno nasilje, ki se je izvršilo od strani bivše vlade nad neodvisnimi strokovnimi organizacijami in ki je povzročilo ogromno škodo celokupnemu našemu gibanju, ni dalo kljub najatannejši preiskavi nobene zakonite podlage za ta nezakoniti korak proti delavskim organizacijam.“

Po intervenciji Centralnega Radničkoga Sindikalnega Odbora Jugoslavije (CRSOJ) je minister za notranje zadeve razveljavil odlok prejšnje vlade in delo je zopet dovoljeno.

Ali mar ne izpričuje to popolnoma jasno, da je Jeramovcem deveta briga težak položaj delavstva in da jim je prvo to, da si utrde svoje omajane stolčke?! In zato sklicujejo shod pod firmo „skupnosti“ in pri tem ne pustijo naših sodrugov do besede! —

Naši zaupniki so bili pri podjetju in so zahtevali, da če je že res taka kriza, naj se ne odpušča delavstvo, ampak naj se dela samo pet dni v tednu; če to ne, naj se pošlje nekaj delavcev na začasn dopust, ne pa da se jih odpušči; če se pa že koga odpušči, naj se odpušči predvsem Wranglovce. Podjetje je vse zahteve odbilo. Do 26. t. m. ima odpovedni rok 112 delavcev, v ogromni večini samih članov „Zveze delavcev kovinske industrije in obrti v Jugoslaviji“. Med odpuščenimi je tudi obratni zaupnik s. Vister. Zaupniki so interverirali, da se njega po „Zakonu o zaščiti delavcev“ ne sme odpušči; a podjetje je cinično odgovorilo, da se ga ne odpušča kot zaupnika, temveč kot delavca. Tako izigravajo internacionalno organizirani kapitalisti zakone! Zapomnite si pa to, gospodje, da naše strokovne organizacije tudi s tem terorjem ne boste udušili. Zaprlo se je osem naših sodrugov in to je imelo za posledico le to, da delavstvo še bolj jasno vidi, katera organizacija je prava, kateri je res za delavsko stvar in kdo je pripravljen iti za delavsko stvar tudi v zapor in doprinesiti tudi druge žrtve.

Jeseniški kovinarji, strnimo se v svojo razredno strokovno organizacijo, ker le tako bomo prestali napad KID na naša življenja! —

Odpuščene delavce opozarjamo, da ne gredo na lim agentov, ki pravijo, da se gre v Francijo lahko brez denarja in da se tam odsluži. To „odsluženje“ traja najmanj pol leta in moraš sprejeti službo ne tam, kjer delavec hoče, ampak kjer hoče agent gotovega kapitalističnega podjetja! Trboveljski rudarji, ki so se podali na to, svarijo druge, da naj tega ne napravijo.

Za železničarje.

Med železničarji se je začelo živahno gibanje. Sprevideli so, da molčanje na vse krivice, ki jim je zadajal režim dan na dan, prinaša še večje krivice. Posebno v eri Pribičević-Pašič je železničarstvo bilo neprestano zasmevano. Obljubljalo se mu je zboljšanje, v resnici je pa bilo poslabšanje položaja. Vzrok je bil pač iskati v tistem gnilem pojavu, ki je nasičal vso meščansko politično javnost v Jugoslaviji, posebej pa še v Sloveniji, ko je Orjuna razsajala in profanirala geslo „za nacijo“ in so se povsod protežirali samo ljudje, ki so znali denuncirati in izrabljati ta položaj v svoje osebne svrhe. Delavec je bil zaznamovan kot „protidržaven“. Njegove zahteve, ki so izvirale iz socialne in gospodarske potrebe, zahteve, ki jih je narekovala krušna potreba, so se smatrale kot prevratne, boljševiske. Namigavalo se mu je in celo glasno povedalo, da naj zaktakne v gumbico „orjunske“ znak, ali naj se prizna vsaj k tej ali oni meščanski „državotvorni“ stranki, ako hoče, da se ga bo poslušalo ali uvaževalo. Razni pustolovci so to izrabljali in snovali kategorijske organizacije, samo da s tem zadoste svoji častihlepnosti, koristolovstvu in se pokažejo mogočnikom kot faktorji, ki pomagajo konsolidirati Jugoslavijo. Lahkoverni in v samega sebe ne zaupajoči so sledili njihovim besedam. Razlivalo se je fraze o popolni neutralnosti teh kategorijskih organizacij od političnih strank — a vendar so te politične stranke te organizacije, ali bolje, kakor so se same imenovale, društva, financirale in bile popolnoma odvisne od njih. Razredno-zavedne organizacije se je denunciralo kot državi nevarne, njih člane se zasledovalo in pripravljalo, da se jih odpušči ali prestavi kam v Makedonijo. In vendar so edino razredno-zavedne organizacije stale odločno za izboljšanje položaja vseh železničarjev, dočim so kategorijske „pomagale“ le posameznikom. Masa neorganiziranih pa je stala ob strani in pričakovala, da prinesejo golobi v usta, kar jim potreba.

Kako napeto je bilo med železničarstvom, se je pokazalo pri spremembi

vlade. Ko se je zvedelo, da je sestavljena vlada tudi iz klerikalcev, da je Pašič-Pribičević odletel, da je „prijatelj“ delavstva Žerjav brez vpliva, je vse zagomerelo. Klerikalci so začeli kovati železo, zakaj vroče je bilo in masa železničarjev je pričakovala, da se jim s-daj vrnejo vse pravice. 24. april 1920 je bil pozabljen.

Ali razočaranje bo sledilo. Železničarji se bodo morali zopet in zopet prepričati, da nobena meščanska vlada ne bo ničesar dala, k večjemu neokusno drobtinico. Ena jih je tepla s škorpionji, druga jih bo s kamnjem. Ena odkrito, druga prikrito, hinavsko.

„Splošno železničarsko organizacijo“ so gospoda Žerjav & Co., ki se jim pravi tudi „samostojni demokratje“, zaprli. Hotelo se jim je celo Delavskega doma. Iskali so politične zveze v tej organizaciji. Niso je našli, ker je bila in je še — strokovna, a stoječa na razredno-zavedni podlagi, t. j. verujoča le v lastno moč in ničesar pričakujoča od drugih, nego to, kar si izvojuje sama v strnjjenih vrstah. Kdo je morda verjel, da bo pod Korošcem drugače — je videl, da se je zmotil. Organizacija je še vedno zaprta, shod, ki je bil sklican za otvoritev organizacij, je bil prepovedan, sodrugi so še vedno v zaporu, dasi ni materiala proti njim — in ravno tako bo šlo z zboljšanjem položaja. Široka, jezuitska gesla, to je vse kar se bo videlo in — čutilo. Želodci pa bodo ostali lačni kot doslej.

Ali, kakor se je zmotil Žerjav, ko je dal zapreti razredno-zavedne strokovne organizacije, češ, da s tem ubije „prevratni“ pokret delavstva, tako se bodo zmotili tudi gospodje z jezuitskimi geslami. Svojih vrst s tem ne pomnoži ne prvi, ne drugi. Izkušnja, ki jo bo iz tega dobil proletarijat, in železničarji posebej, bo pa zopet bogatejša in nov dokaz, da je rešitev delavca le delo njegovih lastnih rok.

Zato naj železničarji, vsi do zadnjega, vstopijo v eno enotno, razredno-zavedno „Splošno železničarsko organizacijo“. Tako organizirani bodo dosegli vse to, kar jim gre.

Borba železničarjev.

V dobi razdrapanosti železničarjev in trmoglavosti in koristolovstva voditeljev raznih kategorijskih društev je masa zahtevala enoten nastop vsaj v važnih vprašanjih.

Tako se je sestavil nekaj splošen odbor iz vseh organizacij in društev, ki se je razdelil na dva pododpora: Eden naj pretresa in odbela krivice in zahteve nastavljenecv, drugi pa delavcev. Tudi „Splošna železničarska organizacija“ je bila povabljen in se je povabilu odzvala. Predložila je že sestavljeno spomenico na ministra saobračaja odboru ter še nekaj drugih predlogov.

Tudi je izvršila intervencijo pri direktorju Borkotu glede prevedbe progovnih, skladiščnih, postajnih in drugih delavcev, revizijo prevedbe v kurilnici Zidanimost in Ljubljana gorenski kolodvor, o akordnih premijah, da se naj izplačujejo vsem enako, da se čezurno delo plačuje s 100%, kakor določa začasni pravilnik, da se hranarina v služaju boleznj izplačuje v 100% in da se plačajo državni prazniki, ter da se izda delavska obleka.

Utrinki.

(Jih beleži Katilina.)

Svoboda.

Naš list je dovoljen. — Da bodo o tem naši čitatelji prepričani, pričujemo tozadevni odlok policijskega ravnateljstva. Odlok se glasi:

„Vašo prijavo, da bo pričel izdajati konzorcij tehnik „Delavsko-Kmetški list“, je vzela polic. direkcija v smislu § 10 tisk. zak. na znanje s pripomnjo, da je v smislu zakona o zaščiti javne varnosti in reda vsaka propaganda komunističnih idej prepovedana in da se bo izhajanje časopisa v obratnem slučaju v smislu § 13, odnosno 138 Ustave takoj ustavilo.“

Ta odlok je bil izdan 9. avg. 1924, torej po 13 dnevih klerikalne „pravične“ vlade. „Intro“ in „Sl. Narod“ bosta pa še vseeno pisala, da klerikalci podpirajo komuniste in da je ljubljanski škof agent III. internacionale. „Orjuna“ bo pa še

vedno pisala, da se v tej državi preganja „državotvorne“ nacionaliste in da se daje popolno svobodo komunistični propagandi. „Slovenec“ in „Domoljub“ bosta pa še vedno pisala, da so klerikalci uvedli popolno svobodo tiska, govora in zbiranja. Delavci in kmetje bodo pa vsem tem trem trobilom rekli: Lažete!

Tudi svoboda govora.

Delavci sklicujejo shode, da se na njih pogovorijo o svojih zadevah. 31. jul., 4 dni po klerikalni vladi, so sklicali v Ljubljani delavci shod, da bi zahtevali otvoritev strok. organizacij. — Shod pa je bil prepovedan. — „Slovenec“ pa je drugi dan napisal: „Reakcija je definitivno premagana.“ — Terseglav, ki pravi, da je kršč. socialist, ruski ujetniki pa vedo o njem druge stvari, je pa dejal: Ti delavci hočejo protestirati proti nam in delati izgrede. Shod je moral biti prepovedan. — In delavci, ki so se zanašali na klerikalno pravičnost, so spregledali...

Lažisocialisti — zavezniki reakcije.

64. števec „Volksstimme“ piše: „Nortranji minister Nastas Petrovič je izdal naredbo, da se „neodvisnim“ strokovnim organizacijam zopet dovoli delovanje. Sedaj se je našla vlada, ki jemlje v zaščito komuniste.“ Eržen, urednik tega lista, se bo pa zopet delal nedolžnega in bo rekel, da to ni podlo denuncianstvo, ampak da je to boj „socialistov“ za svobodo delavskih organizacij.

Kdaj se bo uredilo?

Demokratski komisar Krejči je odpustil iz službe mestne občine ljubljanske. Sedaj pa je postal po ironiji usoda komisar — dosedanji župan dr. Perič, v centralni vladi so pa klerikalci, ki so zahtevali — dokler niso bili na vladi — da se odpuščene delavce sprejme nazaj.

Naj se izpolni!

Dalje! V Celju je bil obsojen 15. julija magistratni uradnik Sedej na 13 mesecev težke ječe radi svojega govora na 1. majskem shodu trboveljskih rudarjev.

Pod komisaratom Krejčija se mu je vzel vso plačo in družino prepustilo bedi. Sedej pa je napravil proti obsodbi priziv na stol sedmorice in radi tega obsodba celjskega sodišča še ni pravomočna in po zakonu pripada do odloka stola sedmorice Sedeju 3/4 njegove plače.

In to se še ni uredilo, kdaj se misli?!

Izgon tujih državljanov.

Prejšnja vlada je izdala odlok, da se popiše vse, ki niso državljani kraljevine SHS. In popisovalo se jih je.

Zgodilo pa se je potem takole: Trboveljsko družbo imajo v rokah inozemski kapitalisti in žerjavovi demokrati. Ta Trboveljska družba izmeče vsak dan v vodo 30 vagonov premoga in dela z velikanskim dobičkom, tako da je dobil vsak delničar na vloženi 100 Din 64 Din obresti. Ta družba izstradava delavstvo in dela očitno škodo „narodnemu“ premoženju.

Ti inozemski kapitalisti pa še niso bili izgnani, ampak imajo zelo mogočno besedo v tej državi. Izgnani tudi niso Vrangloveci, ki delajo orgije v Beogradu.

Moralo je pa iti v zadnjih mesecih v tujino več sto rudarjev slovenske narodnosti.

Kdo razume to? Jaz ne.

Dopisi.

Trbovlje. — Iz rudarskih revirjev trboveljske premogokopne družbe gre dan za dnem večje število slovenskih rudarjev v tuje države, večina gre na Francosko iskati si kruha in zaslužka. Nesramna požrešnost modernih roparskih vitezev okoli trboveljske premogokopne družbe, ki do onemoglosti izkorišča svoje rudarje, da more deliti 62% dividendo med svoje internacionalne delničarje, slovenske rudarje pa primora, da zapustijo svoj rodni kraj, kjer jim ni mogoče več živeti, ker morajo z vso svojo pridnostjo in požrtvovalnostjo stradati sami in njihove družine. Poleg nad vse slabega zaslužka trboveljskih rudarjev pusti družba delati samo štiri do pet dni na teden; če vzamemo zaslužek rudarja kopača, z ženo in enim otrokom, zasluži ta z vsemi dokladi dnevno 41 Din 50 p, 4 dni dela na teden, je njegov tedenski zaslužek 166 Din, od tega zaslužka se mu odtegne še marsikaj, kot prispevki za bolniško blagajno itd., tako da ima čisti zaslužek na teden okoli 140 Din. S tem denarjem naj živi on z ženo in otrokom. Samo ob sebi se razume, da

vsak, kdor le more, beži v drugo državo, kjer ima upanje, da se mu boče bolje plačalo njegovo naporno delo, med tem ko mu ni mogoče upati, da se njegov položaj doma izboljša. Vsako rudarsko gibanje in zahtevanje za večji kos kruha se s silo zatire in te trpine označi kot državi nevarne elemente, preganja in zapira na čast kapitalističnemu molohu, trboveljski družbi pa ohrani njen mastni dobiček, kar dokazuje zadnja stavka, katero se je s silo in zvijačo zadušilo. Gotovi elementi, kar dokazuje obravnava Medvešek Konrad, ki niso imeli nič skupnega z rudarji, so inscenirali afero s peklenskim strojem, ter s tem dali povod, da se je začelo s preganjanjem in zapiranjem nedolžnih rudarjev ter da se pravične zahteve rudarjev za zboljšanje položaja zatire, kar se je tudi posrečilo. Ker so rudarji v revirjih trboveljske premogokopne družbe prepričani, da se jim v rodnem kraju odreka in zabranjuje vsaka pravica in možnost poštenega zaslužka, za pošteno delo, so jeli trumoma zapuščati Slovenijo. Drugi pa, katerim leta ne dopuščajo za izseljevanje, gledajo s strahom v temno bodočnost, videč svojo propast v megleni daljavi.

Trbovlje. — Učitelj P., eden najzagriznejših trboveljskih demokratov in orjunašev, ki je ob priliki 1. junija kazal s prstom na ljudi: „ta je tudi komunist“ v nadi, da se napravi še kakšna justifikacija, se je od same žalosti zjokal, ko je morala iti „najbolj demokratična“ vlada Pašič-Pribičević. Občinski funkcionar F. ga je pa tolažil: „Robert, nikar se ne boj, prišlo bode zopet drugače, kolo časa se vedno vrti.“ Da, kolo časa se vrti in upamo, da se bode tako vrtelo, da se bode od tega vrtelo tudi gosp. učiteljem orjunašem, ker trboveljski rudarji ne zaupamo tem ljudem vzgojo naših otrok, orjunaško oliko poznamo preveč dobro.

Trboveljski rudarji.

Trbovlje. — Trboveljski rudarji so sami protidržavni elementi v očeh orjunašev na vodilnih mestih sodnije v Celju, državnega pravdnika dr. Rusa in okrajnega glavarja Pinkava v Laškem in drugih. Ta dva se na vso moč trudita, da bi zadovoljila svojemu gosp. dr. Žerjavu, trboveljski premogokopni družbi in naprednim (orjunaškim) trgovcem v Trbovljah. Ker se že bliža jesen in pihla mrzel veter, topot iz Beograda, upamo, da se bodo Žerjavi kmalu selili na jug, odkoder naj se več ne povrnejo. Državni pravdnik dr. Rus v Celju naj pa še enkrat premiali svoj govor, kako bode on strl v prah?! ne nedolžne žrtve, ampak prave krivce afere peklenskega stroja in krivce nedolžnih žrtve, padlih prvega junija 1924 po podivjanih šovinistih, na čast, menda dr. Žerjavu. Kri žrtve orjunske podivjanosti, rudarja Fakina, kriči po kazni morilec orjunašev, pogoreli Rudarski dom isto; tega dr. Rus ne more videti in slišati. Pravi morilec so prosti, pač pa je v zaporu še mnogo nedolžnih žrtve, rudarjev, iz Trbovelj, Zagorja in Hrastnika, tem je veljal govor državnega pravdnika dr. Rusa dne 10. junija pri obravnavi Medveška v Celju, kako bode strl v prah vse, kar je pod firmo neodvisnih v bodočem procesu od 1. junija 1924.

Gospod okrajni glavar v Laškem Pinkava tudi noče zaostrati v svoji mržnji do rudarjev. Dne 14. julija je imela ponovno cela vrsta rudarjev hišne preiskave, zakaj menda ne ve niti gospod Pinkava. Ta dan se je tudi zapečatila gospodarska zadruga Rudarski dom in ustavilo poslovanje te zadruge; iz kakšnega vzroka ne ve niko menda tudi gosp. Pinkava ne. Isti dan ustavilo se je tudi delovanje strokovne organizacije Z. R. D., to pa menda zato, da bi trboveljska premogokopna družba imela tudi gno uslugo od gospoda Pinkava, družega vzroka ne ve menda niti gospod Pinkava.

Gospod Pinkava pa ve, da je treba ščititi napredne (orjunaške) trgovce in gostilničarje, zato nam je pustil povedati, da je bojkot kaznivó dejanje; mi rudarji pa tudi vemo, komu bomo nosili naše groše, kamor bo nam ljubo in ne kamor bi ugajalo gosp. Pinkevatu.

Gosp. Pinkava tudi ve, da ljubi svojo domovino tako, da ne pozabi tega povedati nikomur. Ko je bil rudar Frankovič 9. julija obsojen radi klica dol z orjuno! na globo 100 Din, mu je povedal gosp. Pinkava, da je to zato, ker on ljubi svojo domovino.

Trboveljski rudarji.

Izdajatelj in lastnik: Konzorcij v Ljubljani. Tiskarna Josip Pavliček, Kočevje. Odgovorni urednik Josip Pezdur, sedlar.